

СОВЕТ
ШУШМАБАШСКОГО СЕЛЬСКОГО
ПОСЕЛЕНИЯ АРСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
ул.Школьная, д.16, с.Шушмабаш,
Арский муниципальный район,422036

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
ШУШМАБАШ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ

Мәктәп урамы, 16 йорт, Шушмабаш авылы,
Арча муниципаль районы,422036

Тел. (84366) 93-1-24 факс (84366) 93-1-24. E-mail: Shush.Ars@tatar.ru.

**Шушмабаш авыл жирлеге Советы
КАРАРЫ**

«04» октябрь 2016 ел

№ 27

**АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ШУШМАБАШ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНДӘ
ГРАЖДАННАРНЫҢ ХОКУКЫЙ ИНИЦИАТИВАСЫН ГАМӘЛГӘ АШЫРУ
ТӘРТИБЕ ТУРЫНДА**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131 номерлы Федераль законның 26 статьясы, Арча муниципаль районының Шушмабаш авыл жирлеге Уставының 16 статьясы нигезендә Шушмабаш авыл жирлеге Советы карар бирде:

1. Шушмабаш авыл жирлегендә гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибен кушымта нигезендә расларга.
2. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында һәм Арча муниципаль районы сайтында бастырып чыгарырга.
3. Әлеге карар рәсми басылып чыккан (халыкка житкерелгән) көннән соң икенче көнгә үз көченә керә.
4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үз өстемә алам.

Шушмабаш авыл жирлеге башлыгы

В.В.Сәгыйтов

АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ШУШМАБАШ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕНДӨ ГРАЖДАННАРНЫҢ ХОКУКЫЙ АКТЛАРЫН ТОРМЫШКА АШЫРУ ТӘРТИБЕ

1. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Әлеге Тәртип «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 28 статьясы нигезендә эшләнгән һәм Россия Федерациясе гражданның хокук ижат инициативасы белән жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга хокукын гамәлгә ашыруга юнәлдерелгән.

1.2. Хокук ижади инициатива - Шушмабаш авыл жирлеге халкының жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда турыдан-туры катнашу формасы (алга таба - муниципаль берәмлек).

1.3. Гражданның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру гражданның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокук ижат акты проектларын муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органнарына яисә муниципаль берәмлек жирле үзидарәсенә вазыйфаи затына кертү юлы белән сайлау хокукына ия гражданның инициатив төркемнәре аша гамәлгә ашырыла, алар компетенциясенә гражданның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль берәмлекнең муниципаль хокук ижат актын кабул итү керә.

1.4. Хокук ижат инициативасы тәртибендә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокук ижат актының түбәндәгә проектлары карауга кертелә алмый:

1.4.1. Муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органнарының вәкаләтләре срогын теләсә нинди нигездә туктату яисә озайту, аларның үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны туктатып тору турында, шулай ук муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органнарына вакытыннан алда сайлаулар уздыру йә күрсәтелгән сайлауларны кичектереп тору турында;

1.4.2. муниципаль берәмлек жирле үзидарә органнарының шәхси составы турында;

1.4.3. Муниципаль берәмлек жирле үзидарәсе депутатларын һәм вазыйфаи затларын сайлау, күрсәтелгән вазыйфаи затларны вазыйфаларына билгеләп кую, билгеләп кую һәм вазыйфаларыннан азат итү турында, шулай ук аларны вазыйфаларына билгеләп кую һәм вазыйфасыннан азат итү өчен ризалык бирү турында;

1.4.4. Муниципаль берәмлек бюджетын кабул итү яисә үзгәртү, муниципаль берәмлекнең финанс йөкләмәләрен үтәү һәм үзгәртү турында.

1.4.5. Федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән башка мәсьәләләр буенча.

2. Гражданның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокук ижат акты проектларын кертү буенча гражданның инициатив төркемен төзү тәртибе

2.1 Гражданның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокук ижат акты проектларын кертү буенча гражданның инициатив төркемен формалаштыру (алга таба - гражданның инициатив төркеме) гражданның ихтыяр белдерүләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Гражданның инициатив төркеме саны сайлау хокукына ия муниципаль берәмлек халкының кимендә өч процентын тәшкил итәргә тиеш. Гражданның инициатив төркеме әгъзалары булып унсигез яшькә житкән, муниципаль берәмлектә даими яисә башлыча яшәүче Россия Федерациясенә балигъ булган гражданның булырга мөмкин. Муниципаль берәмлектә даими яисә башлыча яшәүче чит ил гражданның жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара шартнамәләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

Гражданның инициатив төркеме жыелышын төзү һәм үткөрү муниципаль берәмлекнең норматив хокук ижат акты нигезендә гамәлгә ашырылырга мөмкин. Бу очракта гражданның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелә

торган муниципаль берәмлекнең хокукий акты проектына гражданның инициатив төркемен төзү турында йә гражданның конференциясенә делегатлар сайлау турында карар кабул ителгән гражданның жыелышлары беркетмәләре, шулай ук гражданның тиешле конференциясе беркетмәсе кушымта итеп бирелә.

2.2 Гражданның инициатив төркеме аны төзү турында карар кабул ителгәннән соң төзелгән дип санала. Күрсәтелгән карар инициатив төркемнең жыелышы (конференциясе) беркетмәсе белән рәсмиләштерелә, анда түбәндәге белешмәләр күрсәтелә:

2.2.1. гражданның жыелышында (конференциясендә) катнашкан муниципаль берәмлек халкының саны;

2.2.2. Гражданның жыелышын (конференциясен) уздыру датасы һәм урыны;

2.2.3. Гражданның жыелышының (конференциясенә) көн тәртибе;

2.2.4. Гражданның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелә торган муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукий акты проекты исеме;

2.2.5. корреспонденция өчен адрес һәм төркемнең вәкаләтле вәкилләренең гражданның хокукий инициативасын оештыру һәм әзерләү буенча контактлы телефоны;

2.2.6. Гражданның жыелышы (конференциясе) мәсьәләләре буенча кабул ителгән карарлар.

2.3. Гражданның инициатив төркеме жыелышының (конференциясенә) беркетмәсенә түбәндәгеләр кушып бирелә:

2.3.1. Гражданның инициатив төркеме әгъзаларының һәр әгъзасына фамилиясен, исемн, атасының исемн, туган елын (унсигез яшьтә - өстәмә рәвештә туган көнн һәм аен), яшәу урыны адресын, паспортының яисә гражданның паспорттын алмаштыручы документының сериясен, номерын һәм аны бирү датасын, аны биргән органның исемн яисә кодын күрсәтеп;

2.3.2. Гражданның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелә торган муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукий акты проекты.

2.4. Гражданның инициатив төркеме жыелышы (конференциясе) гражданның хокукий инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә муниципаль берәмлекнең хокукий акты проекты кертүгә бәйлә мәсьәләләр буенча мәнфәгатләр бирү өчен ике вәкаләтле вәкил сайларга мөмкин.

2.5. Гражданның инициатив төркемен төзү турында карар булган гражданның инициатив төркеме жыелышының (конференциясенә) беркетмәсенә, һәр катнашучының фамилиясен, исемн, атасының исемн күрсәтеп, инициатив төркем жыелышында (конференциясендә) катнашучыларның барысы да имза сала.

3. Хокукий инициативаны хуплап имзалар жыю

3.1. Хокукий инициативага ярдәм итү өчен муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органнарына сайлауларда актив сайлау хокукына ия муниципаль берәмлек халкының кимендә 3 %ын, әмма аның халкының гомуми саныннан кимендә өч процентын жыярга кирәк.

3.2. Имзалар жыю хокукы муниципаль берәмлек территориясендә яшәүче Россия Федерациясенә хокуктан файдалануга сәләтле балигъ булган гражданына карый.

3.3. Гражданның хокукий инициативаны хуплап имзалар жыю срогы инициатив төркемне теркәү датасыннан башлана һәм ике айдан артык була алмый.

3.4. Хокукий инициативаны хуплап имзалар аларны муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органы каравына чыгарыла торган муниципаль хокукий акт проекты формалаштыруны үз эченә алган әлегә Тәртипкә кушымта нигезендә имза кәгазьләренә кертү юлы белән жыела. [sub 1001](#) Имзалар жыючы зат муниципаль хокукий актының күрсәтелгән проекты текстын имза кәгазьләренә үз имзаларын куйган затлар таләбе буенча тапшырырга тиеш.

3.5. Муниципаль берәмлек кешесе, имза кәгазенә үз имзасын куеп, анда үз фамилиясен, исемн, атасының исемн, елын, туган көнн һәм көнн, яшәу урыны адресын, паспортының яисә аны алмаштыручы документының сериясен һәм номерын,

шулай ук имзаны кую датасын кулдан язып куя. Имзалар кәгазе инициатив төркем әгъзасы тарафыннан таныклана, ул үзенең паспорт күрсәткечләрен һәм яшәү урынын күрсәтә.

Эш урыннарында, хезмәт хакы, пенсияләр, пособиеләр, башка социаль түләүләр бирү процессында һәм урыннарында имзалар жыю тыела. Имза кәгазенә имза куйган өчен бүләкләү рәхсәт ителми. Әлеге тыюларны бозу жыелган имзаларны гамәлгә яраксыз дип тану өчен нигез булып тора.

3.6. Имзалар жыюга бәйлә чыгымнар инициатив төркем алып бара.

3.7. Муниципаль берәмлектә яшәүче һәр кеше, хокук ижат инициативасын хуплап яисә хокукый ижади инициативаны хуплап имзалар жыю турында аңа мөгълүм булган вакыттан башлап, гамәлдәге законнар нигезендә ярдәм итү яисә хокук чыгару инициативасына каршы агитация алып барырга хокуклы.

4. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый акты проектын карау

4.1. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру максатларында гражданның инициатив төркеме үз компетенцияләренә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актын кабул итү керә торган муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органына яисә муниципаль берәмлек жирле үзидарәсенә вазыйфаи затына түбәндәге документларны кертә:

4.1.1. гражданның жыелышында (конференциясендә) расланган гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый акты проекты;

4.1.2. Гражданның хокукый инициативасын, аның максатларын һәм төп нигезләмәләрен гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актын кабул итү кирәклеген нигезләүне үз эченә алган аңлатма язуы;

4.1.3. Финанс-икътисадый нигезләү (муниципаль берәмлекнең хокукый акты проекты гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән очракта, аны гамәлгә ашыру финанс чыгымнарын таләп итәчәк);

4.4. Гражданның инициатив төркеме жыелышы беркетмәләре: гражданның инициатив төркемен төзү турында йә гражданның инициатив төркемен төзү турында карар кабул ителгән йә гражданның инициатив төркемен төзү турында карар кабул ителгән конференциядә катнашу өчен делегатлар сайлау турында карар кабул ителгән гражданның жыелышы беркетмәсе, шулай ук тиешле карарлар кабул ителгән конференция беркетмәсе;

4.4.5. гражданның хокук ижат инициативасын карау барышында гражданның инициатив төркемен тәкъдим итәргә вәкаләтле затлар күрсәтелгән озату хаты, шул исәптән муниципаль берәмлекнең кертелә торган проекты буенча докладчы гражданның инициатив төркемнең вәкаләтле вәкилләре арасынан булган гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә;

4.4.6. Имзалар жыю нәтижәләре турында инициатив төркемнең йомгаклау беркетмәсе, анда жыелган имзаларның гомуми саны, шулай ук номерланган һәм брошюраланган имзалар кәгазьләре күрсәтелә.

4.5. Инициатив төркем вәкиле катнашында муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органнары тарафыннан инициатив төркем документлары алынган көннән алып 10 көн эчендә инициатив төркем вәкиле катнашында имзалар кәгазьләрен рәсмиләштерүнең дәрәслеген һәм аларда булган белешмәләрнең дәрәслеген тикшерү уздырыла.

4.6. Гамәлгә яраксыз дип санылар:

имзалар жыю көненә имзалары булмаган затларның имзалары һәм имзалар кәгазендә дәрәслеккә туры килми торган белешмәләр күрсәткән катнашучыларның имзалары;

4.6.2. кушымтада санап үтелгән барлык белешмәләрне күрсәтмичә йә әлеге белешмәләрне тулы булмаган яисә кыскартылган хәлдә күрсәтеп, шушы белешмәләрне бер мөгълүмдә генә аңлауга комачауламый торган кыскартулардан тыш, имзалар;

имзалар жыюны уздыру буенча инициатив төркем теркәлгән көннең иртәгесеннән көнгә кадәр жыелган имзалар;

4.6.4. Эш урынында жыю нигезендә, хезмәт хакы, пенсияләр, пособиеләр, башка социаль түләүләр биргәндә гамәлгә яраксыз дип танылган имзалар;

4.6.5. Имзалар кәгазенә кулдан язылмыйча яисә карандаш белән кертелгән катнашучыларның имзалары;

4.6.6. Имзалар жыючы зат турындагы белешмәләр булмаса йә үз кулы белән кертелмәгән булса, йә имзалар кәгазе имзалар жыючы затның һәм имзалар жыюны уздыру буенча инициатив төркемнең вәкаләтле вәкиленең үз имзасы белән таныкланмаса, йә бу имза дәрәс булмаса;

4.6.7. Ялган имза кәгазенә кул куйган катнашучы турындагы мәгълүматлар аның үзе һәм имзалар жыючы зат тарафыннан кертелмәгән булуы ачыкланган имзалар.

4.7. Намуссыз дип санылар:

4.7.1. Төрле затлар исемнән бер зат яисә бер зат исемнән башка зат куйган имзалар мондый имзалар комиссиягә жәлеп ителгән экспертның язма бәяләмәсе нигезендә дәрәс түгел дип таныла;

4.7.2. Әгәр имзалар кәгазьләрен тикшергәндә бер үк затның берничә имзасы табылса, бер генә имза исәпкә алына.

4.8. Имзалар жыйганда мәжбүр итү куллану турында белешмәләр ачыкланган, шулай ук муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органнары имза кәгазьләрендә фальсификация фактларын ачыклаган очракта, хокук ижат инициативасын карамаска хокуклы.

4.9. Инициатив төркем вәкилләре кануннарда билгеләнгән тәртиптә имзалар чыгару инициативасын хуплап жыелган имзаларны тикшерү нәтижеләренә карата шикаять белдергә хокуклы.

4.10. Гражданның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль берәмлекнең хокукый акты проекты аны керткән көннән алып бер ай эчендә үз компетенциясенә муниципаль берәмлекнең муниципаль хокукый актын кабул итү керә торган муниципаль берәмлекнең жирле үзидарә органы яисә муниципаль берәмлек жирле үзидарәсенә вазыйфаи заты тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш.

4.11. Жирле үзидарәнең органы (вазыйфаи заты) түбәндәгеләрне үтәргә тиеш:

4.11.1. Хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектына хокукый экспертиза тәэмин итәргә, ә кирәк булганда - финанс-икътисадый нигезләү әзерләнергә (әгәр әлеге муниципаль хокукый акты гамәлгә ашыру өстәмә матди яисә башка чыгымнар таләп итсә), муниципаль хокукый актлар исемлеген, муниципаль хокукый актларның күрсәтелгән проектын кабул итүне таләп итәчәк гамәлдән чыгарылуын, үзгәртелүен яисә өстәмәләрен таләп иткән муниципаль хокукый акт проектына хокукый экспертиза тәэмин итәргә, шулай ук башка белешмә материаллар әзерләргә;

4.11.2. Хокукый инициативаны гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектына карауга бәйле экспертиза нәтижеләре һәм башка мәсьәләләр буенча инициатив төркем вәкилләренә тулы мәгълүмат бирергә;

4.11.3. Хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проекты кертү һәм аның буенча карар кабул итү көненнән бер айдан да соңга калмыйча карарга.

4.12. Карау процессында тиешле орган (вазыйфаи зат) инициатив төркем вәкилләренән кирәкле аңлатмалар соратып алырга хокуклы.

4.13. Редакция, стилистик һәм башка искәрмәләр ачыкланганда йә хокук ижат инициативасыннан чыга торган муниципаль хокукый акт проекты эшләү кирәк булган очракта, жирле үзидарәнең тиешле органы (вазыйфаи заты) мондый искәрмәләренә бетерүдә яисә мондый актларны эшләүдә катнашуга инициатив төркем вәкилләрен чакырырга хокуклы.

4.14. Гражданның инициатив төркем вәкилләре хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән карар проекты карала торган Шушмабаш авыл жирлегә Советы утырышында катнашырга һәм әлеге мәсьәлә буенча доклад белән чыгыш ясарга хокуклы.

4.15. Жирле үзидарәнең органы (вазыйфаи заты) инициатив төркем вәкилләренә, хокук чыгару инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын караганда, үз позицияләрен баян итү мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш.

4.16. Хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтижәләре буенча жирле үзидарә органы (вазыйфаи заты) түбәндәге карарларны кабул итәргә мөмкин:

4.16.1. проектны тулаем кабул итәргә;

4.16.2. проектны кире кагу, сәбәпләрне дәлилләп нигезләү;

4.16.3. проектны өстәмә бәйсез экспертизага жиберергә.

4.17. Жирле үзидарәнең органы (вазыйфаи заты) хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын караудан баш тартырга йә аны максатка ярашлы булмаган сәбәпләр аркасында кире кагарга хокуклы түгел.

4.18. Хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтижәләре буенча жирле үзидарә органының (вазыйфаи затның) тискәре карары булган очракта, инициатив төркемгә жиде эш көне эчендә тиешле муниципаль хокукый актны кабул итүдән баш тартуның язма нигезләмәсе бирелә.

4.19. Гражданның хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль хокукый акт проектын карау нәтижәләре буенча кабул ителгән нигезле карар рәсми рәвештә һәм язма рәвештә басылып чыгарга, аны керткән гражданны төркемә житкерелергә тиеш.

4.20. Жирле үзидарә органы (вазыйфаи зат) карарына карата шикаять белдерү федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә уздырыла.

4.21. Хокук ижат инициативасын гамәлгә ашыруга каршы килгән очракта, инициатив төркем судка мөрәжәгать итәргә хокуклы.

Шушмабаш авыл җирлегендә хокукий
инициативаны гамәлгә ашыру тәртибенә
кушымта

Без, түбәндә кул куючылар, инициатив төркемнең муниципаль хокукий
инициативасының (№ _____) проектын хуплайбыз

(хокукий инициативаның формулировкасы)

№ т/б	Фамилиясе, исеме, атасының исеме	Туу датасы	Яшәу урыны адресы	Паспорт яки аны алмаштыручы документ	Имзалау датасы	Имза

Имза кәгазен таныклайм:

_____ (инициатив төркем вәкиленең фамилиясе, исеме, атасының исеме, яшәу урыны, _____ паспортының яисә аны алмаштыручы документының номеры, сериясе) _____

_____ (имза һәм дата)